

Investeringsniveau duurzame productiesystemen 2021

Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2024

Harold van der Meulen en Arjan Wisman

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Investeringsniveau duurzame productiesystemen 2021

Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2024

Harold van der Meulen en Arjan Wisman

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research en gesubsidieerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, in het kader van het Wettelijke Onderzoekstaak 'Economische Informatievoorziening' (projectnummer WOT-06-001-036).

Wageningen Economic Research
Wageningen, juni 2023

NOTA
2023-048
ISBN 978-94-6447-728-3

Meulen, H.A.B. van der, J.H. Wisman, 2023. *Investeringsniveau duurzame productiesystemen 2021; Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2024*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2023-048. 28 blz.; 2 fig.; 4 tab.; 11 ref.

Op verzoek van de Tweede Kamer worden de prestaties van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) jaarlijks gemeten op basis van indicatoren voor landbouw, tuinbouw en visserij die in de Rijksbegroting 2024 opgenomen worden. De indicatoren zijn opgedeeld in vier domeinen, te weten: 'duurzaam produceren', 'kennis en innovatie', 'voedsel en dier' en 'natuur, landschap en platteland'. In dit rapport worden de resultaten van de duurzaamheidsindicator DP01 gepresenteerd inzake het investeringsniveau van duurzame productiesystemen in de land- en tuinbouw en visserij. Het betreft hierbij het definitief vaststellen van de indicator DP01 voor 2021.

Trefwoorden: investeringen, duurzame productiesystemen, rijksbegroting

Dit rapport is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/632162> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2023 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl,
www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2023
De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Nota 2023-048 | Projectcode 2282200765

Foto omslag: Shutterstock

Inhoud

Woord vooraf	5
Samenvatting	6
S.1 Aandeel duurzame investeringen gestegen in 2021	6
S.2 Methodiek	7
1 Inleiding	8
1.1 Duurzaamheidsindicatoren Rijksbegroting	8
1.2 Doelstelling	8
1.3 Werkwijze	8
2 Investeringsniveau duurzame productiesystemen (DP01)	9
2.1 Definitie en afbakening DP01	9
2.2 Overzicht investeringsbedragen fiscale regelingen en subsidies in 2021	9
2.3 Totaal duurzame investeringen in 2021	15
2.4 Ontwikkeling duurzame investeringen in de periode 2003-2021	19
Bronnen en literatuur	21
Bijlage 1 Geselecteerde codes en bedrijfsmiddelen op de Milieulijst 2021 MIA/Vamil	22
Bijlage 2 Overzicht netto duurzame investeringen in mln. euro, 2010-2021	23

Woord vooraf

Op verzoek van de Tweede Kamer worden de prestaties van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) jaarlijks gemeten op basis van indicatoren voor landbouw, tuinbouw en visserij die in de Rijksbegroting 2024 opgenomen worden.

In dit rapport worden in opdracht van het ministerie van LNV de resultaten van de duurzaamheidsindicator DP01 gepresenteerd inzake het investeringsniveau van duurzame productiesystemen in de land- en tuinbouw en visserij voor 2021.

De auteurs bedanken de medewerkers van het ministerie van LNV en RVO die hen van informatie hebben voorzien.

Ir. O. (Olaf) Hietbrink
Business Unit Manager Wageningen Economic Research
Wageningen University & Research

Dr. H.C.J. Vrolijk
Hoofd WOT Economische
Informatievoorziening

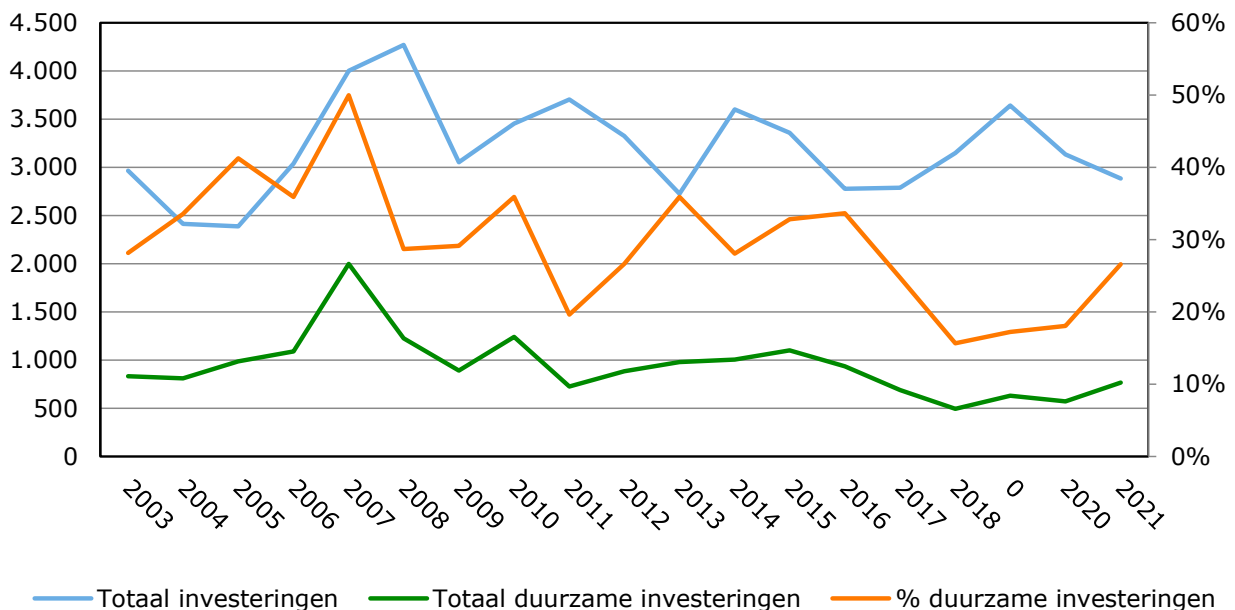
Samenvatting

S.1 Aandeel duurzame investeringen gestegen in 2021

Het aandeel duurzame investeringen (investerings in duurzame productiesystemen waarvoor subsidie of fiscale aftrek is aangevraagd) in de totale investeringen van primaire land- en tuinbouwbedrijven en visserij in 2021 komt uit op 27%. Dat is 9 procentpunt hoger dan in 2020 en bijna gelijk aan het gemiddelde in afgelopen decennium van 26%. De totale investeringen in agrarische productiemiddelen door land- en tuinbouwbedrijven en in de visserij zijn in 2021 ten opzichte van 2020 met 8% gedaald tot € 2,9 miljard, terwijl de totale duurzame investeringen met 35% zijn gestegen tot € 768 miljoen (zie Figuur S.1). De daling in totale investeringen is mede het gevolg van de Covid-19-uitbraak die grote onzekerheid veroorzaakte en een negatief effect had op het investeringsklimaat in de land- en tuinbouw. De in de Rijksbegroting 2021 opgenomen streefwaarde van 30% is niet gerealiseerd.

De toename in duurzame investeringen is grotendeels het gevolg van hogere investeringen in de glastuinbouw via de regelingen Energie-investeringsaftrek (EIA) en Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG). De totale investeringen in Groen Label Kassen zijn iets gedaald, maar er is een grote verschuiving van biologische teelt en On the way to PlanetProof naar 'gewone' Groen Label Kassen in 2021, vooral omdat de subsidie voor On the way to PlanetProof is vervallen omdat daarvan voldoende marktintroductie is bereikt. Binnen de MIA-/Vamil-regeling namen de investeringen in Groen Label Kassen wel iets toe. De investeringen in duurzame stallen onder de MIA-/Vamil-regeling zijn in 2021 met een kwart gedaald. De helft van die daling is veroorzaakt door lagere investeringen in vleeskalver- en vleesveestallen.

Daarnaast is het bedrag voor de regeling Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3 - in 2021 bijna gedecimeerd omdat de regeling is gesloten (looptijd tot en met 2020) (zie Paragraaf 2.3 en 2.4).

Figuur S.1 Totaal investeringen a) in de landbouw, tuinbouw en visserij en totaal duurzame investeringen (in miljoenen euro's) en aandeel duurzame investeringen (%) op primaire bedrijven, 2003-2021 a) exclusief investeringen in grond, immateriële activa, woningen en plantopstanden.

S.2 Methodiek

In deze studie wordt voor de Rijksbegroting 2024 de duurzaamheidsindicator DP01 'investeringsniveau duurzame productiesystemen' definitief vastgesteld voor 2021 (*zie Paragraaf 1.2*).

Voor de invulling van de indicator 'duurzame productiesystemen' (DP01) zijn de totale en de duurzame investeringen van belang. De duurzame investeringen worden afgeleid van de subsidiabele investeringen en fiscale regelingen gericht op investeringen in duurzame productiesystemen. In 2021 ging het hierbij om:

- Milieu-investeringsaftrek (MIA)
- Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil)
- Energie-investeringsaftrek (EIA)
- Regeling groenprojecten
- subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG)
- subsidie Marktintroductie energie-innovaties (MEI)
- Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)
- POP3-maatregel 4.1.1 'Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen' en de POP3-maatregel 4.1.2 jonge landbouwersregeling (JoLa)
- subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)
- subsidie Innovatieprojecten aquacultuur.

Vanaf 2020 is de volgende nieuwe subsidieregeling toegevoegd: subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv). In 2021 is ook de subsidie voor Innovatieprojecten aquacultuur toegevoegd.

Er zijn twee redenen waarom de indicator tot een onderschatting van de daadwerkelijke duurzame investeringen kan leiden. Er kunnen investeringen worden gedaan die wel als duurzaam worden beschouwd maar die niet onder een subsidieregeling vallen, bijvoorbeeld omdat de investering voortkomt uit een bestaande wettelijke verplichting. Ook is het mogelijk dat de investering wel subsidiabel is, maar dat bedrijven geen subsidie aanvragen of niet voor genoemde fiscale regelingen in aanmerking komen omdat niet aan de voorwaarden kan worden voldaan. Deze investeringen zijn dus niet opgenomen in deze indicator.

De totale investeringen zijn, exclusief investeringen in grond, immateriële activa (productierechten), woningen en plantopstanden. Omdat de indicator DP01 alleen gericht is op duurzame productiesystemen en de regelingen/subsidies geen betrekking hebben op bovengenoemde uitgesloten categorieën, worden die investeringen buiten beschouwing gelaten (*zie Paragraaf 1.3*). Het totale investeringsniveau wordt gebaseerd op de resultaten uit het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research.

1 Inleiding

1.1 Duurzaamheidsindicatoren Rijksbegroting

Op verzoek van de Tweede Kamer worden de prestaties van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) jaarlijks gemeten op basis van indicatoren die in de Rijksbegroting 2024 worden opgenomen. De indicator Duurzame investeringen valt binnen het domein 'duurzaam produceren'.

In de nota *Duurzaamheidsindicatoren begroting 2010* (Blokland et al., 2009) is een beeld gegeven van het begrip duurzaamheid en is invulling gegeven aan de indicator DP01: het investeringsniveau van duurzame productiesystemen. Duurzaamheid werd vanuit het ministerie van Economische Zaken (EZ) omschreven als 'het produceren met respect voor mens, dier en milieu'. Hierbij wordt uitgegaan van de drie dimensies van duurzaamheid: people, planet en profit. In deze nota wordt voor de Rijksbegroting 2024 de invulling van de indicator DP01 voor 2021 verder uitgewerkt.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit project is om voor de Rijksbegroting 2024 de duurzaamheidsindicator DP01 'investeringsniveau duurzame productiesystemen' vast te stellen en te berekenen voor het jaar 2021. In deze nota zijn zowel de methodiek als de resultaten beschreven.

1.3 Werkwijze

Voor de duurzaamheidsindicator DP01 zijn de totale investeringen en de duurzame investeringen nodig om de verhouding te kunnen berekenen. De duurzame investeringen worden afgeleid van de subsidiabele investeringen en fiscale regelingen voor het stimuleren van duurzame ontwikkelingen. De benodigde informatie is verkregen uit de rapportages van RVO en LNV. De totale investeringen zijn gebaseerd op het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research.

Voor het opstellen van de indicator DP01 worden de volgende fiscale regelingen en subsidies voor 2021 meegenomen:

1. De Milieu-investeringsaftrek en de Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (MIA/Vamil).
2. De Energie-investeringsaftrek (EIA).
3. De Regeling groenprojecten.
4. De subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG).
5. De subsidie Marktintroductie energie-innovaties (MEI).
6. De Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE).
7. De POP3-maatregel 4.1.1 regeling 'Fysiske investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen'.
8. De POP3-maatregel 4.1.2 jonge landbouwersregeling (JoLa).
9. De subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv).
10. De subsidie Innovatieprojecten aquacultuur.

In hoofdstuk 2 wordt de procedure beschreven voor de invulling van de indicator DP01. Hierin wordt ingegaan op de definitie en afbakening van de indicator (Paragraaf 2.1). Ook wordt een overzicht gegeven van de investeringsbedragen van fiscale regelingen en subsidies (Paragraaf 2.2 en 2.3). Tot slot wordt ingegaan op de ontwikkeling van de indicator in het verleden (Paragraaf 2.4).

2 Investeringsniveau duurzame productiesystemen (DP01)

2.1 Definitie en afbakening DP01

In de nota *Duurzaamheidsindicatoren begroting 2010* (Blokland et al., 2009) is ingegaan op het beleid van de overheid met betrekking tot investeringen in duurzame ontwikkelingen. Op basis van deze nota is een aantal fiscale regelingen en subsidieregelingen geïdentificeerd die door de overheid worden toegepast ter ondersteuning van gewenste duurzame investeringen. In de loop der jaren zijn subsidieregelingen veranderd en heeft er ook een verschuiving van nationale regelingen naar provinciale regelingen/invullingen plaatsgevonden (zie onder andere POP3). Daarom is in 2020 de gehanteerde definitie van 2009 opnieuw tegen het licht gehouden en zijn de Rijksbrede regelingen en het instrumentarium met betrekking tot duurzame investeringen (in overleg met LNV en RVO) opnieuw geïnventariseerd om zodoende een zo goed mogelijke inschatting te kunnen maken van het bedrag aan duurzame investeringen. Dit heeft geresulteerd in een uitbreiding van het aantal regelingen dat vanaf 2018 wordt gekwalificeerd onder duurzame investeringen (Van der Meulen et al., 2020).

Primaire sector

Het uitgangspunt voor het vaststellen van de indicator was het bedrag aan duurzame investeringen in het agrocomplex. Na overleg met het ministerie van LNV is er in 2009 voor gekozen om de indicator DP01 te beperken tot de primaire sector en deze uit te drukken in het bedrag van de duurzame investeringen ten opzichte van het bedrag van de totale investeringen in de landbouw, tuinbouw en visserij. De indicator DP01 wordt in deze notitie samengesteld voor de duurzame investeringen in 2021.

Afbakening

Het uitgangspunt is het beleid dat door de minister van LNV en het kabinet is geformuleerd om duurzame investeringen te stimuleren en de instrumenten die zijn vastgesteld om hieraan inhoud en vorm te geven. De invulling en openstelling van deze instrumenten worden jaarlijks vastgesteld en kunnen daarom van jaar tot jaar verschillen. Er zijn twee redenen waarom de indicator tot een onderschatting van de daadwerkelijke duurzame investeringen kan leiden. Investeringsbedragen kunnen worden gedaan die als duurzaam worden beschouwd of al wettelijk verplicht zijn, zonder ondersteuning vanuit bovenstaande vermelde regelingen (Paragraaf 1.3). Ook is het mogelijk dat bedrijven geen subsidie aanvragen of niet voor genoemde fiscale regelingen in aanmerking komen omdat niet aan de voorwaarden kan worden voldaan. Deze investeringen zijn dus niet opgenomen in deze indicator.

Voor de land- en tuinbouw is binnen de Regeling groenprojecten de productcategorie 'natuur, bos en landschap' voor de bepaling van deze indicator niet meegenomen, omdat deze geen investeringen in duurzame productiesystemen omvat zoals voor de indicator DP01 bedoeld.

2.2 Overzicht investeringsbedragen fiscale regelingen en subsidies in 2021

Een overzicht van de gebruikte regelingen en subsidies in 2021 is weergegeven in Tabel 2.1 (zie Paragraaf 2.3). In deze tabel zijn de totaal aangevraagde bedragen voor duurzame investeringen per subsidieregeling weergegeven. Vervolgens zijn in Tabel 2.2 de investeringsbedragen gecorrigeerd voor overlap tussen subsidieregelingen en niet-goedgekeurde aanvragen in 2021. Hieronder worden de uitgangspunten en bijzonderheden per regeling/subsidie beschreven. Sommige regelingen zijn doorlopend, andere zijn tijdelijk opengesteld voor subsidieaanvragen.

1. Milieu-investeringsaftrek en Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (MIA/Vamil)

Informatie over de regeling

De MIA en de Vamil zijn fiscale regelingen van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het ministerie van Financiën. Beide regelingen stimuleren investeringen in innovatieve duurzame technieken met bovenwettelijke milieuwinst. MIA/Vamil ondersteunt ook investeringen in het efficiënt inzetten en recyclen van grondstoffen met zo min mogelijk schadelijke emissies naar het milieu. Ondersteuning is nodig omdat hiermee een deel van de meerkosten van duurzame innovatieve technieken ten opzichte van gangbare alternatieven kan worden overbrugd, waarmee het aantrekkelijker wordt om in deze milieutechnieken te investeren. De MIA en de Vamil geven ondernemers een belastingvoordeel als ze investeren in innovatieve duurzame bedrijfsmiddelen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) verzorgt de uitvoering van de regeling.

De **MIA** biedt ondernemers die investeren in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen een extra belastingaftrek. In 2021 kon tot 36% van het investeringsbedrag (naast de afschrijving) worden afgetrokken van de fiscale winst. Het MIA-aftrekpercentage is mede afhankelijk van de verwachte milieueffecten en de gangbaarheid van het bedrijfsmiddel.

De Vamil geeft ondernemers een liquiditeits- en rentevoordeel doordat de afschrijving van een investering naar voren kan worden geschoven en de belastingafdracht wordt uitgesteld. Ondernemers die de Vamil voor een bedrijfsmiddel toepassen, mogen dit bedrijfsmiddel willekeurig, oftewel vrij, afschrijven. De Vamil levert ondernemers dus een liquiditeits- en rentevoordeel op, omdat zij deze investeringskosten voor 75% van de grondslag op een willekeurig moment mogen afschrijven (ook wel vrije afschrijving genoemd).

Het te behalen voordeel per bedrijfsmiddel is door middel van een lettercode weergegeven in de Milieulijst (ten behoeve van de MIA en de Vamil). De Milieulijst wordt jaarlijks aangepast aan de stand van de techniek en aan de actuele wet- en regelgeving en de beleidsprioriteiten, en wordt op 1 januari van het daaropvolgende jaar gepubliceerd.

De MIA en de Vamil zijn twee aparte regelingen die elkaar aanvullen. Voor de meeste bedrijfsmiddelen is zowel MIA- als Vamil-voordeel te krijgen. De MIA en de Vamil stimuleren onder andere investeringen in duurzame (glas)tuinbouw en veehouderij.

Vanaf 2019 dragen MIA en Vamil nog meer bij aan investeringen waarin kringloopsluiting centraal staat. Belangrijke onderwerpen hierin zijn de eiwittransitie en het voorkomen van voedselverspilling. Voorbeelden daarvan zijn een automatisch mengsysteem voor ruwvoer en een mestverzamelrobot. Deze robot helpt om de uitstoot van ammoniak te beperken.

Ten opzichte van 2020 zijn 33 bedrijfsmiddelen vervallen, waaronder de Kas voor milieuvriendelijke productie volgens 'On the way to PlanetProof' (B 2110) omdat daar voldoende marktintroductie bereikt is. In 2021 zijn er 50 nieuwe bedrijfsmiddelen opgenomen, waaronder de categorie Nieuwe en innovatieve emissiereducerende technologie (A 4000).

Stallen die voldoen aan de Maatlat Duurzame Veehouderij, proefstallen (innovatieve nieuwe stalsystemen die emissies naar lucht en omgeving reduceren) en Skal-stallen konden in 2021 opnieuw gebruikmaken van MIA en Vamil. Omdat minder stikstofuitstoot niet mag leiden tot een hogere CO₂-emissie, moeten duurzame stallen volgens het certificatieschema Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV) de energiebehoefte van milieuvriendelijke technieken (zoals luchtwassers) compenseren met energiebesparende maatregelen. Voor een aantal diercategorieën is de minimale leefruimte per dier vergroot.

Realisatie 2021

In het kader van de MIA en de Vamil werd in 2021 voor een totaal investeringsbedrag van € 34,9 miljard aangevraagd (bron: RVO). Dat is 24% hoger dan in 2020. De aanvragen voor de land- en tuinbouw in 2021 bedroegen € 350 miljoen (totaal, zonder correctie) (zie Tabel 2.1). Dat is 11% lager dan in 2020. Reden hiervoor is dat het investeringsklimaat door de coronacrisis en de stikstofdiscussie is veranderd en de ondernemers investeringen mogelijk uitstellen tot er meer duidelijkheid komt over het stikstofbeleid.

Niettemin heeft verduurzaming en innovatie in de landbouw een belangrijk aandeel in het totale bedrag MIA/Vamil. Er werd € 193 miljoen aangevraagd vanuit de tuinbouw voor Groen Label Kassen en Kassen voor biologische teelt en € 157 miljoen voor verduurzaming van stallen die voldoen aan de MDV (zie Bijlage 1 voor de geselecteerde investeringen in MIA-/Vamil-bedrijfsmiddelen in de land- en tuinbouw en visserij) en voor technieken om in de stallen duurzamer om te gaan met voer en mest.

De investeringen in Tabel 2.1 zijn gebaseerd op gemelde investeringsbedragen zoals vermeld in het jaarverslag van de MIA/Vamil (RVO, Jaarcijfers MIA/Vamil 2021). Naast controles van meldingen door RVO, corrigeert de Belastingdienst bij de daadwerkelijke toekenning van het belastingvoordeel. De totale correctie voor de land- en tuinbouw over 2021 bedroeg naar schatting circa 33% van de gemelde investeringsbedragen (zie ook opmerking 2 bij Tabel 2.2).

2. Energie-investeringsaftrek (EIA)

Informatie over de regeling

De EIA is een fiscale regeling die ondernemers stimuleert te investeren in innovatieve energie-efficiënte bedrijfsmiddelen en duurzame energie. De EIA valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Financiën en wordt uitgevoerd door RVO in samenwerking met de Belastingdienst. De EIA is een generieke regeling, wat wil zeggen dat ondernemers voor bijna alle energie-efficiënte investeringen gebruik kunnen maken van de EIA, mits deze investering een bepaalde energie-efficiëntie oplevert. In 2013 heeft de regering in het Energieakkoord afgesproken dat de EIA zo veel mogelijk wordt gericht op energiebesparing en niet langer op hernieuwbare energie, omdat voor duurzame energie andere regelingen beschikbaar zijn, zoals de SDE. Vanaf de Energielijst 2020, waarin alle bedrijfsmiddelen staan die in aanmerking komen voor EIA, is nog meer ingezet op maatregelen die de klimaat- en energietransitie ondersteunen.

In het Klimaat- en Energieakkoord wordt aangestuurd op een CO₂-reductie van 49% in 2030 ten opzichte van 1990. In 2050 moet de energieproductie volledig duurzaam zijn volgens het regeerakkoord van het kabinet.

Voor 2019 en 2020 was de aftrek op de fiscale winst 45% van de investeringskosten. Vanaf 2021 is de aftrek gewijzigd in 45,5% en dat leverde bedrijven een netto belastingvoordeel op van circa 11% van de investeringskosten bij een gemiddeld belastingtarief van 25%. In voorgaande jaren varieerde het nettovoordeel tussen 10% en 14%.

Realisatie 2021

Het aantal aanvragen voor investeringen in energiebesparende maatregelen en duurzame energie in 2021 is iets gestegen tot 19.479, ingediend door 11.325 ondernemers. In totaal hebben die bedrijven EIA aangevraagd voor € 2,19 miljard energie-investeringen; dat is 25% meer dan in 2020.

Van het totale investeringsbedrag is 12% (€ 266 miljoen, zie Tabel 2.1) aangevraagd door 1.191 bedrijven in de land- en tuinbouw en visserij (RVO, EIA-jaarverslag 2021). Van het totale aangemelde investeringsbedrag in 2021 is € 1,74 miljard goedgekeurd. De totale correctie voor de land- en tuinbouw is circa 20% van het totale aanmeldingsbedrag in 2021.

3. Regeling groenprojecten

Informatie over de regeling

De Regeling groenprojecten is een gezamenlijke regeling van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het ministerie van Financiën. Sinds 1994 is het mogelijk om geld 'groen' te sparen of te beleggen bij groenfondsen (groenbank of beleggingsinstelling). Met het kapitaal dat door deze fondsen wordt aangetrokken worden innovatieve milieuvriendelijke projecten gefinancierd tegen een lagere rente dan de marktrente. Milieuvriendelijke projecten die in aanmerking komen voor groene financiering, zijn bijvoorbeeld duurzaam gebouwde woningen, windenergie, biologische landbouwbedrijven en nuttige toepassingen van restwarmte. De Regeling is in 2019 geëvalueerd en per 1 juni 2022 is de herziene Regeling groenprojecten

2022 in werking getreden. Groene financiering is alleen mogelijk als een duurzaam innovatief project over een groenverklaring beschikt en bovenwettelijke milieuwinst oplevert.

De regeling werkt als marktinstrument waarbij het fiscale voordeel dat groene spaarders en beleggers genieten door groenfondsen deels worden doorberekend in een rentekorting voor ondernemers. Hiermee beoogt de Regeling financiering van duurzame innovatieve projecten te stimuleren. Groenfondsen beoordelen de financieringsaanvraag. In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat toetst RVO positief beoordeelde aanvragen op het voldoen aan in de regeling gestelde eisen aan innovatie en milieuwinst en geeft na een gunstige beoordeling een groenverklaring af.

Hoewel het belastingvoordeel (heffingskorting en vrijstelling op vermogensrendementskorting) op groen sparen en beleggen kleiner is geworden vanaf 2011, is het fiscale voordeel voor groene spaarders en beleggers aantrekkelijk, mede gezien de relatief lage spaarrente.

Realisatie 2021

Het totale gemelde projectvermogen van de Regeling groenprojecten voor de land- en tuinbouw is in 2021 iets gestegen naar € 63,6 miljoen. Hiervan komt ruim € 47 miljoen voor investeringen in biologische landbouw. De investeringen in Groen Label Kassen daalden met € 4,5 miljoen tot € 16,4 miljoen in 2021 (zie Tabel 2.1).

4. Subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG)

Informatie over de regeling

Glastuinders die willen investeren in milieuvriendelijke maatregelen konden in 2021 een aanvraag indienen voor de subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG) 2021. Voorbeelden van dergelijke investeringen in installaties of apparatuur zijn: een tweede energiescherm, aansluiting op een warmtenetwerk, aansluiting op een biogas- of koolstofdioxidenetwerk of een luchtbehandelingsstelsel. In 2021 is de subsidieregeling uitgebreid met drie investeringen: hogedrukvernevelingsinstallatie ten behoeve van kaskoeling, energiescherm inclusief ophogen kas en verdedken met diffuus glas met coating, vervanging van aanwezige belichting door ledbelichting of installatie van ledbelichting in nieuwbouwkassen en onbelicht bestaande kassen (www.rvo.nl). De subsidie is maximaal 25% van de subsidiabele kosten (kosten aanschaf nieuwe installatie inclusief installatiekosten). Voorheen viel deze regeling onder Investeringsregeling energiebesparing (IRE 2012) en de Investeringsregeling energiebesparing (IRE 2012).

Realisatie 2021

De ondernemers hebben in 2021 voor € 173,9 miljoen aan investeringen ingediend bij de RVO voor subsidieverlening (RVO/LNV, 2023). In 2021 is in totaal € 39,8 miljoen aan EHG-subsidies verleend voor milieuvriendelijke investeringen. De EHG-subsidie is hiermee fors hoger dan de voorgaande jaren toen er circa € 8 miljoen subsidie werd verstrekt.

5. Marktintroductie energie-innovaties (MEI)

Informatie over de regeling

De MEI-regeling is een subsidie van het ministerie van LNV voor investeringen in duurzame energiesystemen in het kader van het programma Kas als Energiebron; op weg naar een klimaatneutrale glastuinbouw in Nederland. De subsidie is speciaal bedoeld voor innovatieve glastuinders die hun energieverbruik en CO₂-uitstoot willen verminderen. De ondernemer krijgt maximaal 30% of 40% vergoed, afhankelijk van het soort investeringen. Er geldt bovendien een maximumsubsidiebedrag van € 1,5 miljoen per aanvraag.

Realisatie 2021

In 2021 hebben ondernemers gezamenlijk voor € 17,4 miljoen aan investeringen ingediend. Dit heeft geresulteerd in € 6,7 miljoen aan MEI-subsidies voor energie-innovaties (RVO/LNV, 2023).

6. Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)

Informatie over de regeling

De Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) biedt sinds 2016 een financiële tegemoetkoming voor de aankoop van duurzame warmte-installaties zoals (hybride) warmtepompen en zonneboilers. Van 2021 tot en met 2023 vallen zonnepanelen en kleinschalige windturbines (windmolens) ook tijdelijk onder deze regeling. Zakelijke partijen en woningeigenaren krijgen zo een deel van hun investering in verduurzaming als subsidie vergoed. Er is geen recht op deze subsidie als hiervoor al fiscaal voordeel is verkregen via de Energie-investeringsaftrek (EIA). De hoogte van het subsidiebedrag per apparaat hangt af van het apparaat en de energieprestatie daarvan. De subsidie bedraagt maximaal 50% van de subsidiabele kosten.

Realisatie 2021

In 2021 is € 7,25 miljoen subsidie verleend voor Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE) aan de land- en tuinbouw (RVO/LNV, 2023). Er zijn geen subsidiepercentages bekend, alleen subsidiebedragen per apparaat. Als wordt uitgegaan van 50% subsidie (maximaal percentage subsidiabele kosten), dan is minimaal € 14,5 miljoen aan investeringen ingediend voor deze investeringsregeling.

7. POP3-maatregel 4.1.1 regeling 'Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen'

Informatie over de regeling

Onder maatregel 4.1.1 valt steun voor de fysieke investeringen in innovaties en modernisering van agrarische ondernemingen. Het doel is landbouwers te ondersteunen om te investeren in ontwikkelingen die economisch rendement combineren met maatschappelijke doelen, zoals het leveren van een bijdrage aan de verbetering van het milieu, klimaatbestendigheid, dierenwelzijn, volks- en diergezondheid, landschap of biodiversiteit.

Deze maatregel is ook bedoeld voor steun aan de eerste toepassing van nieuwe technieken en aan investeringen in de toepassing van innovatieve technieken, processen of producten. Agrarische ondernemers worden ondersteund om op deze wijze duurzamer te werken en nieuwe verdienmogelijkheden te creëren.

Onder de regeling 'Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering van agrarische ondernemingen' kan tot 40% subsidie worden verkregen op de subsidiabele kosten. Veel projecten zijn gericht op bodemverbetering, het ontwikkelen van nieuwe producten en markten en op verbetering van met name het economisch rendement in combinatie met milieuvriendelijk werken.

Realisatie 2021

In 2021 is € 1,4 miljoen subsidie verleend voor fysieke investeringen voor innovatie en modernisering. Om tot een raming van het investeringsbedrag te komen, is het subsidiebedrag gedeeld door 40% (maximaal percentage subsidiabele kosten). Daaruit volgt dat in 2021 ondernemers gezamenlijk voor minimaal € 3,5 miljoen aan investeringen hebben ingediend voor deze investeringsregeling (RVO/LNV, 2023). Dit beperkte bedrag is het gevolg van stopzetting van de regeling vanwege de looptijd t/m 2020.

8. POP3-maatregel 4.1.2 jonge landbouwersregeling (JoLa)

Informatie over de regeling

De overheid stimuleert en ondersteunt jonge landbouwers onder de 41 jaar met de POP3-subsidie Jonge landbouwers. Met de regeling Jonge landbouwers (JoLa-regeling) steunt de overheid deze groep agrarische ondernemers bij het financieren van duurzame investeringen, die vallen onder de bovenwettelijke verplichtingen. Daarmee kunnen zij beter inspelen op marktontwikkelingen en wensen van de samenleving. Deze regeling wordt door de provincies opengesteld en uitgevoerd. Elke provincie publiceert inhoudelijk dezelfde regeling en hetzelfde openstellingsbesluit. Wel kunnen per provincie het subsidieplafond en de subsidiabele investeringen uiteenlopen.

Het subsidiepercentage is 30% van de subsidiabele kosten. Er is een maximumsubsidiebedrag van € 20.000 en een minimumsubsidiebedrag van € 10.000.

Realisatie 2021

In 2021 is € 7,1 miljoen subsidie verleend voor de regeling Jonge landbouwers (JoLa-regeling). Om tot een raming van het investeringsbedrag te komen, is het subsidiebedrag gedeeld door 30% (maximaal percentage subsidiabele kosten). Daaruit volgt dat in 2021 ondernemers gezamenlijk voor minimaal € 23,5 miljoen aan investeringen hebben ingediend voor deze investeringsregeling (RVO/LNV, 2023).

9. De subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)

Informatie over de regeling

Veehouders die willen investeren in nieuwe technieken die helpen om de uitstoot van vervuilende stoffen (ammoniak en fijnstof) te verminderen, kunnen gebruikmaken van de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv). Deze regeling werd op 25 mei 2020 voor het eerst opengesteld voor deelname. Het kabinet reserveerde € 172 miljoen om boeren te ondersteunen die willen investeren in innovatieve en duurzame stallen. Het budget is onderdeel van de stikstof- en klimaatmaatregelen.

De Sbv bestaat uit twee modules: een innovatiemodule en een investeringsmodule.

Innovatiemodule

De innovatiemodule kan gebruikt worden wanneer een veehouder een nieuw idee heeft voor een techniek of managementmaatregel in de stal. Met deze module kan de boer zijn idee ontwikkelen en testen en vervolgens gaan gebruiken. De varkens-, melkgeiten, melkvee- en vleeskalverhouderij konden in 2020 als eerste gebruikmaken van de subsidies voor innovatie. Per aanvraag kon maximaal € 1 miljoen worden verstrekt als het gaat om een nieuw te ontwikkelen en te bouwen stalsysteem. De tweede openstelling was van 24 februari tot 4 mei 2021 en gericht op bedrijven met varkens, melkgeiten, melkvee, vleeskalveren, leghennen, vleeskuikens of vleeskuikenouderdieren. Voor investeringen of managementmaatregelen voor bestaande stalsystemen gold een maximale subsidie van € 750.000 en is bij de derde openstelling verhoogd tot € 1 miljoen.

Realisatie 2021

In 2021 is € 24,4 miljoen subsidie verleend voor de innovatiemodule van de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv). In totaal is voor de innovatiemodule € 41,1 miljoen aan investeringen ingediend bij RVO voor subsidieverlening in 2021 (RVO/LNV, 2023).

Investeringsmodule

Informatie over de regeling

De investeringsmodule richt zich op de verdere uitrol en het gebruik van bewezen innovaties. Deze zijn dan doorgemeten en staan op een lijst van bewezen technieken. De pluimveehouderij kwam als eerst in aanmerking voor deze module, die in 2020 werd opengesteld. Voor de eerste openstelling van deze subsidie was in totaal € 7,5 miljoen beschikbaar voor pluimveehouders. De tweede openstelling was van 19 april tot en met 31 mei 2021 waarvoor in totaal € 7 miljoen beschikbaar was. Veebedrijven komen alleen in aanmerking voor de regeling als ze voldoen aan het Besluit emissiearme huisvesting. Bedrijven moeten ook voldoen aan de doelstellingen om de uitstoot van stikstof, ammoniak, fijnstof en broeikasgassen te verminderen. De modules worden tot en met 2024 opengesteld. Voor de openstelling in 2021 is € 30 miljoen beschikbaar gesteld.

Subsidie is te krijgen voor de aanschaf en het gebruiksklaar maken van één of meer staltechnieken. Deze staltechnieken staan met het BWL-nummer¹ in de lijst van de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav).

¹ De afkorting BWL komt van de directie Bodem, Water, Landelijk gebied van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), die deze regeling heeft opgesteld.

Het beschikbare budget wordt onder de aanvragers verdeeld die het hoogst scoren op twee criteria:

- a. De techniek wordt geplaatst in een bestaande stal (2 punten) of in een nieuwe stal (1 punt).
- b. Het bedrijf ligt in een pluimveedichtgebied (3 punten).

Bij de tweede openstelling is de maximale subsidie € 50.000 voor iedere pluimveestal, € 200.000 voor iedere locatie van een pluimveehouderij of € 500.000 voor iedere pluimveehouderijonderneming. Standaard wordt 40% van de kosten vergoed en kan worden verhoogd als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.

Realisatie 2021

In 2021 is € 5,1 miljoen subsidie verleend voor deze investeringsmodule van pluimveehouders. In totaal is € 8,8 miljoen aan investeringen ingediend bij RVO voor subsidieverlening in 2021 (RVO/LNV, 2023).

10. De subsidie Innovatieprojecten aquacultuur

Informatie over de regeling

De Europese Unie ziet aquacultuur als een belangrijk middel om voedsel- en milieuproblemen op te lossen. In het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) staat dat lidstaten hiervoor een Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur (NSPA) maken. Ook Nederland heeft een plan gemaakt, met daarin een visie voor een duurzame ontwikkeling van de aquacultuur over de jaren 2021 tot en met 2030. Daarvoor is onder andere de subsidie Innovatieprojecten in de aquacultuur opengesteld. De subsidie bedraagt 60% van de subsidiabele kosten, tot een maximum van € 100.000 per subsidieaanvrager.

Realisatie 2021

In 2021 is € 0,82 miljoen subsidie verleend voor de subsidie Innovatieprojecten aquacultuur aan de visserij (Wageningen Economic Research, 2023). Om tot een raming van het investeringsbedrag te komen, is het subsidiebedrag gedeeld door 60% (maximaal percentage subsidiabele kosten). Daaruit volgt dat in 2021 ondernemers gezamenlijk voor minimaal € 1,4 miljoen aan investeringen hebben ingediend voor deze investeringsregeling (Wageningen Economic Research, 2023).

2.3 Totaal duurzame investeringen in 2021

In Tabel 2.1 zijn de bruto aangevraagde of gemelde bedragen voor duurzame investeringen en financiering vanuit beschikbare regelingen en subsidies per regeling vermeld. De term 'bruto' wil zeggen dat dit de aangevraagde bedragen betreft zonder eventuele correcties voor overlap of goedkeuring. Vervolgens zijn in Tabel 2.2 de investeringsbedragen gecorrigeerd voor overlap tussen fiscale en subsidieregelingen en voor niet-goedgekeurde aanvragen in 2021. Bij elkaar opgeteld vormen deze netto-investeringsbedragen in 2021 het totale bedrag aan duurzame investeringen in de landbouw, tuinbouw en visserij. In Bijlage 2 staat een meerjarig overzicht van de netto-investeringsbedragen per subsidieregeling vanaf 2010. De duurzame investeringen in de visserij lagen met uitzondering van 2015 op een laag niveau in vergelijking met het niveau op land- en tuinbouwbedrijven.

Tabel 2.1 Aangevraagde/gemelde bruto-investeringsbedragen van beschikbare regelingen en subsidies voor investeringen in duurzame land- en tuinbouwproductiemiddelen in 2021 (zonder correcties voor overlap of goedkeuring)

Regeling/subsidie	Euro
MIA/Vamil	350.298.057
w.v. Landbouw	157.000.000
w.v. <i>Proefstal</i>	5.367.343
<i>Stal voor biologische melk- of pluimveehouderij met vermindering van de ammoniakemissie</i>	13.402.941
<i>Duurzame melkveestal</i>	13.921.729
<i>Duurzame melkveestal met weidegang</i>	20.663.033
<i>Duurzame vleeskalver- of vleesveestal</i>	14.869.171
<i>Duurzame varkensstal</i>	40.474.513
<i>Duurzame pluimveestal</i>	29.270.277
<i>Duurzame konijnen-, eenden- of kalkoenenstal</i>	429.705
<i>Duurzame melkgeiten- of melkschapenstal</i>	3.082.102
<i>Stofemissiereducerende technieken voor pluimveestallen</i>	988.776
<i>Terugwinningsinstallatie voor fosfaat of stikstof uit dierlijke mest</i>	14.332.955
w.v. Tuinbouw	193.298.057
w.v. <i>Groen Label Kas</i>	184.957.567
<i>Groen Label Kas voor biologische teelt</i>	8.096.470
<i>Kas voor biologische teelt</i>	244.020
EIA	265.900.000
ISDE	14.500.000
Regeling groenprojecten	63.587.812
w.v. <i>Biologische landbouw</i>	47.215.997
<i>Groen Label Kassen</i>	16.371.815
MEI	17.430.000
Subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG)	172.890.000
Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3	3.469.968
Jonge landbouwregeling (JoLa) - maatregel 4.1.2 onder POP3	23.509.122
Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)	49.870.000
w.v. <i>Innovatiemodule</i>	41.070.000
<i>Investeringsmodule</i>	8.800.000
Subsidie Innovatieprojecten aquacultuur	1.400.000
Totaal land- en tuinbouw en visserij	962.854.959

Bron: RVO en LNV.

Tabel 2.2 Totale goedgekeurde netto-investeringsbedragen land- en tuinbouw en visserij voor duurzame investeringen in productiemiddelen in 2021 (na correcties voor overlap)

Regeling/subsidie	Euro
MIA/Vamil	234.699.698
w.v. Landbouw	105.190.000
w.v.	
<i>Proefstal</i>	3.596.120
<i>Stal voor biologische melk- of pluimveehouderij met vermindering van de ammoniakemissie</i>	8.979.970
<i>Duurzame melkveestal</i>	9.327.558
<i>Duurzame melkveestal met weidegang</i>	13.844.232
<i>Duurzame vleeskalver- of vleesveestal</i>	9.962.345
<i>Duurzame varkensstal</i>	27.117.924
<i>Duurzame pluimveestal</i>	19.611.086
<i>Duurzame konijnen-, eenden- of kalkoenstal</i>	287.902
<i>Duurzame melkgeiten- of melkschapenstal</i>	2.065.008
<i>Stofemissiereducerende technieken voor pluimveestallen</i>	662.480
<i>Terugwinningsinstallatie voor fosfaat of stikstof uit dierlijke mest</i>	9.603.080
w.v. Tuinbouw	129.509.698
w.v.	
<i>Groen Label Kas</i>	123.921.570
<i>Groen Label Kas voor biologische teelt</i>	5.424.635
<i>Kas voor biologische teelt</i>	163.493
EIA	211.922.300
Regeling groenprojecten	38.370.056
w.v. <i>Biologische landbouw</i>	38.370.056
<i>Groen Label Kassen a)</i>	zie MIA/VAMIL
MEI	17.430.000
ISDE	14.500.000
Subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG)	172.890.000
Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3	3.469.968
Jonge landbouwregeling (JoLa) - maatregel 4.1.2 onder POP3	23.509.122
Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)	49.870.000
w.v. <i>Innovatiemodule</i>	41.070.000
<i>Investeringsmodule</i>	8.800.000
Subsidie Innovatieprojecten aquacultuur	1.400.000
Totaal land- en tuinbouw en visserij	767.927.114

a) MIA/Vamil is hoger dan bij Regeling groenprojecten waarvoor wordt gecorrigeerd.

Bron: RVO en LNV, bewerking Wageningen Economic Research.

Opmerkingen bij Tabel 2.2:

1. Tussen de regelingen en subsidies kan overlap bestaan. Daardoor kunnen genoemde bedragen niet altijd bij elkaar worden opgeteld. De mate van overlap tussen de verschillende regelingen en subsidies is moeilijk of niet te bepalen. Alleen bij Groen Label Kassen, biologische landbouw en duurzame stallen zijn investeringen aangemerkt als overlap met de MIA/Vamil, omdat de eisen van Regeling groenprojecten strenger zijn dan die van de MIA/Vamil. Het is dus mogelijk (aannemelijk) dat (onderdelen van) investeringen die in aanmerking komen voor financiering via Regeling groenprojecten ook in aanmerking komen voor fiscaal voordeel via de MIA/Vamil-regeling binnen de hiervoor geldende grenzen aan staatssteun. Daarom is bij het bepalen van de netto-investeringsbedragen in de tabel afzonderlijk gecorrigeerd voor het investeringsbedrag in Groen Label Kassen en biologische landbouw bij Regeling groenprojecten. Bij biologische landbouw is gecorrigeerd voor de investering in biologische stal.
2. Geschat is dat de correctie van de investeringsbedragen in 2021 uitkomt op 33% voor de MIA/Vamil en 20% voor de EIA. Hiervoor zijn de investeringsbedragen in Tabel 2.2 gecorrigeerd. Hiervoor zijn meerdere redenen, bijvoorbeeld omdat sommige investeringen niet voldoen aan de criteria om in aanmerking te komen voor de MIA/Vamil dan wel EIA en dus ook niet worden aangemerkt als duurzame investeringen. Ook kunnen ondernemers bijvoorbeeld hun aanvraag intrekken, dan wel nalaten de investering in hun aangifte te melden.

3. De MIA mag niet worden gecombineerd met de EIA. De EIA mag wel worden gecombineerd met de Vamil-regeling. Hierdoor kan er overlap zijn tussen de EIA- en de Vamil-regeling. Hiervoor is niet gecorrigeerd.
4. De overlap tussen de EIA- en de MEI-subsidie is niet vast te stellen en daarvoor is niet gecorrigeerd. Deze regelingen en subsidies zijn vooral interessant voor glastuinders.

Totale investeringen

In Tabel 2.3 zijn de totale investeringen in de land- en tuinbouw en visserij weergegeven voor 2021. Deze zijn afgeleid uit het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research. Het Bedrijveninformatienet is een representatieve steekproef van ongeveer 1.500 primaire land- en tuinbouwbedrijven en circa 100 visserijbedrijven. De opgenomen land- en tuinbouwbedrijven vertegenwoordigen 99% van de totale landelijke productie (gemeten in SO (standaardoutput)). De totale investeringen zijn exclusief investeringen in grond, immateriële activa (productierechten), woningen en plantopstanden. De indicator DP01 wordt alleen gebaseerd op regelingen/subsidies voor duurzame productiemiddelen en heeft geen betrekking op bovengenoemde categorieën.

Tabel 2.3 *Totaal investeringen a) in de Nederlandse landbouw, tuinbouw en visserij (in miljoenen euro's) in 2021*

Investeringscategoriën	
Investeringscategoriën	
Investeringscategoriën bedrijfsgebouwen	824
Investeringscategoriën glasopstanden	89
Investeringscategoriën installaties	786
Investeringscategoriën inventaris	50
Investeringscategoriën machines en werktuigen	1.026
Investeringscategoriën overige duurzame goederen	95
Investeringscategoriën visserij	17
Totaal investeringen landbouw, tuinbouw en visserij voor DP01	2.886

a) Exclusief investeringen in grond, immateriële activa, woningen en plantopstanden.

Bron: Bedrijveninformatienet.

Invulling indicator DP01

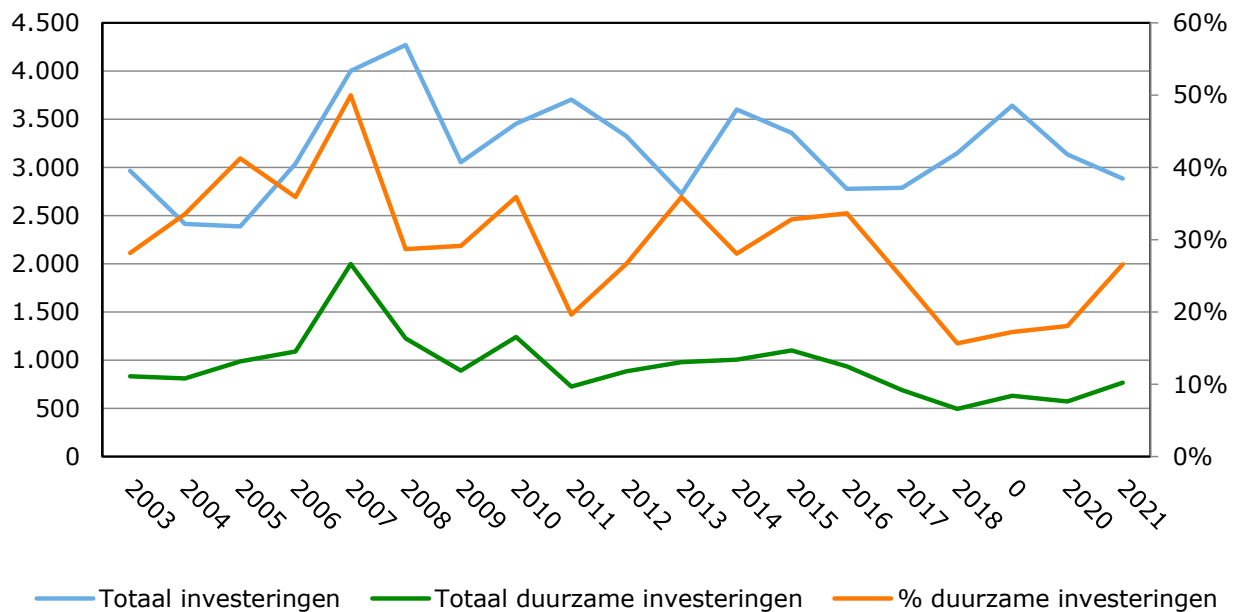
In Tabel 2.4 is de uiteindelijke berekening van de indicator DP01 weergegeven. Het totale investeringsniveau in de landbouw, tuinbouw en visserij bedroeg in 2021 € 2,89 miljard (zie Tabel 2.3). Daarvan bedroegen de investeringen in duurzame productiesystemen waarvoor subsidie of fiscale aftrek is gevraagd in totaal € 0,75 miljard in 2021 (Tabel 2.2); dat is 27% van de totale investeringen in de genoemde sectoren. Dit aandeel is duidelijk hoger dan in 2020; 18%. De in de Rijksbegroting 2021 opgenomen streefwaarde van 30% is niet gerealiseerd.

Tabel 2.4 *Invulling indicator DP01 op basis van investeringsgegevens in 2021 (in miljoenen euro's)*

	Miljoen euro
Totaal investeringen landbouw, tuinbouw en visserij	2.886
Totaal duurzame investeringen	768
Verhouding	0,27

2.4 Ontwikkeling duurzame investeringen in de periode 2003-2021

In Figuur 2.1 worden de totale investeringen in de landbouw, tuinbouw en visserij en de totale duurzame investeringen weergegeven voor de periode van 2003 tot en met 2021. Hieronder worden de belangrijkste ontwikkelingen per jaar toegelicht. In Bijlage 2 staan de overzichten met de totale bedragen.

Figuur 2.1 Totaal investeringen a) in de landbouw, tuinbouw en visserij en totaal duurzame investeringen (in miljoenen euro's) en aandeel duurzame investeringen (%) op primaire bedrijven, 2003-2021 a) exclusief investeringen in grond, immateriële activa, woningen en plantopstanden.

2019²

Het aandeel investeringen in duurzame productiesystemen is in 2019 gestegen naar 17%; dat is 1 procentpunt hoger dan 2018. De totale investeringen in agrarische productiemiddelen zijn in 2019 ten opzichte van 2018 met 16% gestegen tot € 3,65 miljard, terwijl de totale omvang van duurzame investeringen met 27% zijn gestegen tot € 629 miljoen. In de Rijksbegroting 2019 was een raming en streefwaarde van 30% opgenomen.

De stijging in duurzame investeringen is grotendeels te danken aan hogere investeringen in duurzame stallen (vooral varkensstallen). Daarnaast is het bedrag voor de regeling Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3 - in 2019 verdubbeld en zijn onder dezelfde maatregel, dankzij een aanvullende fysieke regeling voor vleeskalverhouders, de investeringen in diervriendelijke kalverstallen flink toegenomen.

2020

Het aandeel investeringen in duurzame productiesystemen is in 2020 gestegen naar 18%; dat is 1 procentpunt hoger dan 2019. De totale investeringen in agrarische productiemiddelen zijn in 2020 ten opzichte van 2019 met 14% gedaald tot € 3,16 miljard, terwijl de totale omvang van duurzame investeringen met 9% zijn gedaald tot € 570 miljoen. In de Rijksbegroting 2020 was een raming en streefwaarde van 30% opgenomen. De daling in zowel de duurzame als totale investeringen is mede het gevolg van de Covid-19-uitbraak met grote onzekerheid en negatief effect op het investeringsklimaat in de land- en tuinbouw.

² Voor tekst over eerdere jaren: zie rapport Van der Meulen et al. (2020).

De daling in duurzame investeringen is grotendeels het gevolg van lagere investeringen in duurzame stallen onder de MIA-/Vamil-regeling. Binnen de MIA-/Vamil-regeling namen de investeringen in Groen Label Kassen, met name biologische teelt en On the way to PlanetProof, wel toe. Daarnaast is het bedrag voor de regeling Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3 - in 2020 gehalveerd en zijn onder dezelfde maatregel, in een aanvullende fysieke regeling voor vleeskalverhouders, de investeringen in diervriendelijke kalverstallen in het tweede en laatste jaar van de openstelling flink gedaald. In 2020 zijn twee nieuwe subsidieregelingen gericht op verduurzaming van stallen toegevoegd, dit had een positief effect op het bedrag aan duurzame investeringen.

2021

Het aandeel investeringen in duurzame productiesystemen is in 2021 gestegen naar 27%; dat is 9 procentpunt hoger dan 2020. De totale investeringen in agrarische productiemiddelen zijn in 2021 ten opzichte van 2020 met 8% gedaald tot € 2,9 miljard, terwijl de totale omvang van duurzame investeringen met 35% zijn gestegen tot € 768 miljoen. In de Rijksbegroting 2021 was een raming en streefwaarde van 30% opgenomen. De daling in de totale investeringen was mede het gevolg van de Covid-19-uitbraak met grote onzekerheid en negatief effect op het investeringsklimaat in de land- en tuinbouw.

De toename in duurzame investeringen is grotendeels het gevolg van hogere investeringen in de glastuinbouw via de regelingen EIA en EHG. De totale investeringen in Groen Label Kassen zijn iets gedaald, maar er was een grote verschuiving van biologische teelt en On the way to PlanetProof naar 'gewone' Groen Label Kassen in 2021.

De investeringen in duurzame stallen onder de MIA-/Vamil-regeling zijn in 2021 met een kwart gedaald. De helft van die daling is veroorzaakt door lagere investeringen in vleeskalver- en vleesveestallen. Binnen de MIA-/Vamil-regeling namen de investeringen in Groen Label Kassen wel iets toe. Daarnaast is het bedrag voor de regeling Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3 - in 2021 bijna gedecimeerd vanwege sluiting van de regeling (looptijd tot en met 2020).

Bronnen en literatuur

- Blokland, P.W., K. de Bont en M. Hoogeveen, 2009. Nota Duurzaamheidsindicatoren begroting 2010. LEI Wageningen UR, Den Haag.
- Meulen, H.A.B. van der, J.H. Wisman, J.H. Jager, G.D. Jukema en R.W. van der Meer, 2020. Investeringsniveau duurzame productiesystemen; Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2021. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2020-103.
- Meulen, H.A.B. van der, J.H. Wisman, J.H. Jager, G.D. Jukema en R.W. van der Meer, 2021. Investeringsniveau duurzame productiesystemen; Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2022. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2021-143.
- Meulen, H.A.B. van der en J.H. Wisman, 2022. Investeringsniveau duurzame productiesystemen; Duurzaamheidsindicator (DP01) in de Rijksbegroting 2023. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2022-097.
- RVO/Agentschap NL. 2022. MIA/Vamil: Jaarverslag 2021. <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/mia-vamil/ondernemers/jaarcijfers-2021>
- RVO/Agentschap NL. 2022. Energie-investeringsaftrek (EIA): Jaarverslag 2021. <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/eia/ondernemers/jaarcijfers-2021>.
- RVO/Agentschap NL. 2022. Regeling groenprojecten: Jaarcijfers Regeling groenprojecten 2021. <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/regeling-groenprojecten/feiten-en-cijfers>
- RVO/LNV. 2023. Overzicht regelingen en subsidies ministerie van Economische Zaken 2021. Den Haag, Ministerie van LNV. Microsoft Excelbestand februari 2023.
- Voor diverse subsidieregelingen van het Ministerie van EZ en LNV, zie <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering?sectors=1128&status=3294&status=3295>

Websites

www.agrimatie.nl

[Kamerstuk 35570-XIV, nr. 1 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](https://www.Overheid.nl)

Bijlage 1 Geselecteerde codes en bedrijfsmiddelen op de Milieulijst 2021 MIA/Vamil

B 2111	Kas voor biologische teelt
F 2112	Groen Label Kas voor biologische teelt
A 2113	Groen Label Kas
B 2200	Proefstal
A 2201	Stal voor biologische melk- of pluimveehouderij met vermindering van de ammoniakemissie
A 2210	Duurzame melkveestal
A 2211	Duurzame vleeskalver- of vleesveestal
F 2212	Duurzame melkveestal met weidegang
A 2220	Duurzame varkensstal
A 2230	Duurzame pluimveestal
G 2235	Stofemissiereducerende technieken voor pluimveestallen
A 2290	Duurzame konijnen-, eenden- of kalkoenenstal
A 2291	Duurzame melkgeiten- of melkschapenstal
F 2650	Terugwinningsinstallatie voor fosfaat of stikstof uit dierlijke mest

Bijlage 2 Overzicht netto duurzame investeringen in mln. euro, 2010-2021

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
MIA/Vamil		967,2	525,9	665,7	645,8	602,6	736,4	513,1	494,3	187,4	274,0	260,4	234,7
Landbouw		779,3	444,0	483,5	500,5	445,5	389,3	289,5	154,1	120,1	188,9	112,2	105,2
w.v.	Proefstal	21,4	9,6	9,7	16,9	18,3	4,6	1,1	3,5	4,8	0,4	2,8	3,6
	Stal voor biologische veehouderij	15,4	10,4	4,0	2,8	5,6	4,1	8,5	8,1	10,9	3,3	2,8	9,0
	Duurzame melkveestal a)	161,3	167,1	110,8	143,7	178,3	116,6	39,3	40,3	14,6	48,1	32,5	23,2
	Duurzame vleeskalver- of vleesveestal	4,2	3,6	2,2	3,0	3,5	4,2	8,5	10,7	7,9	14,6	6,4	10,0
	Duurzame varkensstal	237,8	115,8	115,6	149,9	61	46,0	81,2	44,8	29,0	67,4	35,1	27,1
	Duurzame pluimveestal	190,1	65,2	108,2	50,4	30,8	54,7	55,7	29,0	22,8	30,0	14,0	19,6
	Duurzame konijnen, eenden- of kalkoenstal b)	-	1,2	2,5	0,6	1,3	0,7	1,5	0,1	1,3	0,4	-	0,3
	Duurzame melkgeitenstal (vanaf 2018 incl. melkschapenstal)	-	-	-	-	-	5,9	12,7	12,8	3,6	6,1	3,4	2,1
	Stofemissiereducerende technieken voor pluimveestallen	-	1,7	0,3	0	0,3	0,4	0,4	0,5	0,7	-	0,5	0,7
	Mestverwerkingsinstallatie met terugwinning van fosfaat en stikstof	10,8	17,1	14,5	33	4,8	8,6	7,2	2,0	2,5	2,6	0,2	9,6
	Kleinschalige mestvergistig op boerderijniveau	-	0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Visserij		5,7	19,5	2,9	1,2	0,5	25,7	1,9	2,3	-	-	-	-
w.v.	Duurzaam vaartuig	0,1	8,6	0,5	1,2	0,5	25,1	-	-	-	-	-	-
	Zeeviskwekerij	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Visgeleidingssysteem	0,5	1,1	0,1	-	-	-	-	0,0	-	-	-	-
	Mosselhangcultuur	-	-	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Mosselzaadinvanginstallatie	3,7	7,0	2,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Schaal- of schelpdierkwekerij	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Zegenvisinstallatie op een bestaand visserijschip c)	1,2	1,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Zoetwaterviskwekerij	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hydrorig-vleugel- of pulskorvisinstallatie op een bestaand visserijschip	0,2	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Duurzame viskwekerij	-	-	-	-	-	0,6	1,7	1,6	-	-	-	-
	Duurzame pootviskwekerij	-	-	-	-	-	-	0,3	0,7	-	-	-	-
Tuinbouw		182,3	62,4	89,5	94,5	76,5	231,2	221,7	338,0	67,3	85,1	148,2	129,5
w.v.	Groen Label Kassen	168,6	55	83,4	79,8	47,8	108,8	138,5	192,7	16,3	24,2	30,6	123,9
	Kas voor biologische teelt d)	0,8	0,8	0,2	10,9	12,0	85,5	61,1	137,3	36,7	48,9	95,0	5,4
	Kas voor milieuvriendelijke productie met Milieukeur/volgens 'On the way to PlanetProof'	2,7	2,4	3,2	0,1	0,2	0,3	4,2	6,6	5,2	9,3	22,6	0,2
Algemeen		-	-	89,8	49,6	80,1	90,8	-	-	-	-	-	-
w.v.	Emissiearme land-, tuin-, of bosbouwmachine	-	-	66,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vervanging asbesthoudende daken, dakgoten of gevels	-	-	19,9	33,9	38,4	41,1	-	-	-	-	-	-
	Zonnepanelen in combinatie met vervanging van asbesthoudende daken	-	-	3,5	15,7	41,7	49,7	-	-	-	-	-	-

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
EIA e)	58,0	87,7	115,3	153,7	154,2	67,2	103,7	123,4	142,2	111,4	88,2	211,9
Landbouw	34,4	49,0	49,3	72,2	76,4	34,0	44,0	-	-	-	29,8	57,1
Glastuinbouw	23,6	38,6	54,8	75,5	61,4	32,4	55,5	-	-	-	58,4	154,8
Visserij	-	-	11,2	5,9	16,5	0,8	4,3	-	-	-	-	-
Regeling Groenprojecten	97,7	zie MIA	11,4	92,4	117,7	295,0	265,1	26,9	18,9	33,5	37,2	38,2
Biologische landbouw	97,7	zie MIA	11,4	92,4	117,7	295,0	265,1	26,9	18,9	33,5	37,2	38,2
Groen Label Kassen	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA
Melkveestallen MDV	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	-	-	-	-
IRE f)	11,2	20,8	12,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MEI	52,3	34,0	31,3	13,5	13,6	-	18,2	12,1	13,8	15,0	15,8	17,4
Luchtwassers	9,7	-	-	-	-	-	-	0,3	-	-	-	-
Duurzame stallen	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	zie MIA	-	-	-	-	-	-
Fijnstof	0,7	14,8	-	18,2	18,4	-	0,1	-	-	-	-	-
Milieuvriendelijke investeringen f)	42,9	42,9	50,0	55,2	96,7	0,6	-	-	-	-	-	-
Investeringen in vissersvaartuigen	0,5	0,8	-	-	2,0	2,8	-	-	-	-	-	-
EHG (Subsidie Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw)	-	-	-	-	-	-	35,1	33,4	35,6	31,7	28,7	172,9
ISDE									13,8	6,2	2,3	14,5
DEI									4,2	1,5	-	-
Fysieke investeringen voor innovatie en modernisering - maatregel 4.1.1 onder POP3									45,8	92,9	53,7	3,5
extra specifieke regeling: Investeringen in kalverstallen 2018 en 2019									-	36,8	18,1	-
Jonge landbouwregeling (JoLa) - maatregel 4.1.2 onder POP3									33,2	26,2	23,3	23,5
Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen (Sbv)											42,8	49,9
Innovatiemodule											35,6	41,1
Investeringsmodule											7,2	8,8
Subsidie Innovatieprojecten aquacultuur												1,4
Totaal duurzame investeringen	1.240,1	726,9	885,7	978,6	1.005,2	1.102,5	935,4	690,4	495,0	629,3	570,3	767,9

a) vanaf 2016 inclusief melkveestal met weidegang.

b) tot 2012 eenden- of kalkoenenstal.

c) tot en met 2008 single- of twinrigvisinstallatie op bestaand schip.

d) vanaf 2011 inclusief Groen Label.

e) vanaf 2012 inclusief visserij; vanaf 2017 geen goede specificatie mogelijk f) vanaf 2013 is IRE ondergebracht bij Milieuvriendelijke investeringen; vanaf 2012 onder EHG.

Verantwoording berekeningen

2010

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Voor de overlap in Groen Label Kassen tussen de MIA-/Vamil-regeling en Regeling groenprojecten is gecorrigeerd. Zie ook punt 1 bij Tabel 2.2.
Verondersteld is dat het investeringsbedrag van Groen Label Kassen van Regeling groenprojecten terugkomt in het MIA-/Vamil-investeringsbedrag.
Een vergelijkbare correctie is gemaakt voor investeringen in melkveestallen MDV en duurzame stallen.

2011

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Voor de overlap van investeringsbedragen tussen de MIA-/Vamil-regeling en Regeling groenprojecten is gecorrigeerd.
Verondersteld is dat het investeringsbedrag van Groen Label Kassen van Regeling groenprojecten terugkomt in het MIA-/Vamil-investeringsbedrag.
Een vergelijkbare correctie is gemaakt voor investeringen in biologische landbouw en duurzame stallen. Zie ook punt 1 bij Tabel 2.2.

2012

1. Zie de voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil bedroeg 29% in 2012.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 25% in 2012.
4. Vanaf 2012 is bij MIA/Vamil onder hoofdstuk Algemeen een aantal investeringscategorieën opgenomen die niet goed zijn in te delen naar sector, te weten emissiearme land-, tuin- en bosbouwmachines, vervanging van asbesthoudende platen en plaatsing van zonnepanelen.

2013

1. Zie de voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil bedroeg 30% in 2013.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 22% in 2013.
4. De IRE is vanaf 2013 ondergebracht bij Milieuvriendelijke investeringen.

2014

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil bedroeg 25% in 2014.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 23% in 2014.

2015

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil bedroeg 33% in 2015.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 22% in 2015.

2016

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil bedroeg 29% in 2016.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 24% in 2016.

2017

1. Zie voor de belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Voor de MIA/Vamil wordt voor 2017 hetzelfde percentage aangehouden als in 2016 (29%).
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 34% in 2017.

2018

1. Zie voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil is naar schatting 34%.
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 28% in 2018.

2019

1. Zie voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil is naar schatting 33% (circa 39% MIA en 31% Vamil).
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 33%.

2020

1. Zie voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil is naar schatting 34% (40% MIA en 31% Vamil).
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 27%.

2021

1. Zie voor belangrijkste opmerkingen Tabel 2.2.
2. Het correctiepercentage voor de MIA/Vamil is naar schatting 33% (38% MIA en 30% Vamil).
3. Het correctiepercentage voor de EIA bedroeg 20%.

Tabel B2.1 *Overzicht totaal investeringen in de landbouw, tuinbouw en visserij en totaal duurzame investeringen (in miljoenen euro's), 2010-2021*

Investerings	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal investeringen	3.453	3.705	3.298	2.727	3.601	3.359	2.778	2.789	3.148	3.640	3.136	2.886
Totaal duurzame investeringen	1.240	727	886	979	1.005	1.102	935	690	495	629	570	768
Verhouding	0,36	0,20	0,27	0,36	0,28	0,33	0,34	0,25	0,16	0,17	0,18	0,27

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

NOTA 2023-048

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.200 medewerkers (6.400 fte) en 13.200 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

Nota 2023-048
ISBN 978-94-6447-728-3

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.200 medewerkers (6.400 fte) en 13.200 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

